

HEMŞİRELERİN YAŞLILARA YÖNELİK TUTUMLARI VE ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF NURSES' ATTITUDES TOWARDS THE OLD PEOPLE AND EFFECTING FACTORS

*Zehirlioğlu, L. *, Yönt, G.H. **, Bayat, E. ***, Günay, B. ****

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarını ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapıldı.

Gereç ve Yöntem: Araştırmaya bir üniversite hastanesinde çalışan toplam 135 hemşire dahil edildi. Araştırma verilerinin toplanmasında, hemşirelere ait sosyodemografik özellikleri içeren form ve hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarını belirlemek amacıyla "Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği" kullanıldı. Veriler araştırmacılar tarafından hemşirelerle görüşme yöntemi kullanılarak toplandı. İstatistiksel analizlerde sayı yüzde dağılımları, ortalama ve standart sapma analizleri, Tek Yönlü Varyans Analizi ve t- testi kullanıldı.

Bulgular: Araştırmaya katılan hemşirelerin yaş ortalaması 28.32 ± 7.45 ve %90.4'ü kadındır. Hemşirelerin %48.1'i sağlık meslek lisesi mezunu ve %30.4'ü 1 yıl ve daha az zamandır hemşire olarak çalışmaktadır. Hemşirelerin %44.4'ü eşi ve çocukları ile birlikte, %33.3'ü anne ve babası ile birlikte yaşadığını ve %87.4'ü birlikte yaşadığı herhangi bir yaşlının olmadığını, %12.6'sı büyük-anne ve dedesi ile birlikte yaşadığını belirtti. Hemşirelerin yarısından fazlası (%65.9) yaşlı hastaya bakım verirken mutlu olduğunu ve çok az bir kısmı ise (%3.7) yaşlı hastalara bakım verirken sinirlendiğini belirtti. Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçeğinden hemşirelerin aldıkları toplam puan ortalamasının 129.01 ± 13.91 olduğu saptandı. Hemşirelerin yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, çalışma yılı, yaşlı bireyi ziyaret etme sıklığı ile Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçeği toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı. Hemşirelerin yaşlı hastalara bakım verirken mutlu olma ve yaşlı hastalara bakım verirken sinirlenme durumu ile Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçeği toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu.

Sonuç: Çalışmamızda hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının düşük düzeyde pozitif olduğu saptandı. Fiziksel ve psikolojik sağlık problemleri nedeniyle hastanede tedavi gören yaşlıların bakımından sorumlu olan hemşirelerin yaşlıya bakım verme, yaşlı ile iletişim kurma ve yaşlılık dönemi ile ilgili daha fazla bilinçlendirilmesinin, farkındalıklarının artırılmasının, yaşlıya karşı pozitif tutumun geliştirilmesinde katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, Kogan, tutum, yaşlı

ABSTRACT

Aim: This study was carried on as descriptive for the purpose of determining the attitudes of nurses towards the old people and the effecting factors.

Material and Method: The study was conducted on 135 nurses working in a university hospital. The questionnaire consists of questions on socio-demographic characteristics of the nurses and "Kogan's Attitudes Towards Old People Scale" was used for the purpose of determining the attitudes of nurses towards the old people. The data were collected by the researchers by using the interview method with the nurses. Percentage distributions, average and standard deviation analysis, One Way ANOVA variance analysis and t-test were used for statistical analysis.

Results: The age average of the participant nurses was 28.32 ± 7.45 and 90.4% of them were woman. The 48.1% of the nurses graduated from health vocational school and 30.4% has been working for 1 year and less. 44.4% of the nurses stated that they lived with their husband/wife and children, 33.3% stated that they lived with their father and mother, 87.4% stated that there was no old person to live with and 12.6% stated that they lived with their grandparents. More than half of the nurses (65.9%) indicated that they were happy while caring the old people, and a few number of them (3.7%) stated that they were angry while caring the old people. In Kogan's Attitudes towards Old People Scale, the total point average of the nurses was determined as 129.01 ± 13.91 . The difference between Kogan's Attitudes Towards Old People Scale and the age, sex, educational level, working year, old people visiting frequency of the nurses have not been found significantly statistically. The difference between Kogan's Attitudes towards Old People Scale and the happiness and angry conditions of the nurses while caring the old people has been found statistically significant.

Conclusion: In our study, it was determined that the attitudes of the nurses towards the old people were positive in low level. It will make a contribution to improve the positive attitude towards the old people by raising awareness of the nurses, responsible for the caring of old people, who receive treatment due to the physical and physiological problems, about caring of elderly people, communication with them and old-age period.

Key Words: Attitude, Kogan, nurse, old people

Sorumlu Yazar: Yrd. Doç. Dr. Gülen Dam Hakverdioğlu Yönt, Şifa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Ankara Cad. No: 45 Bayraklı/ İZMİR
Tel: 0 232 308 00 00/ 4056
e-mail: gulendam.hakverdioglu@sifa.edu.tr

* Arş.Gör., Şifa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İZMİR
** Yrd.Doç.Dr., Şifa Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İZMİR
*** Hemşire, Şifa Üniversitesi Bornova Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İZMİR

GİRİŞ

Sağlık alanındaki teknolojik gelişmelerin, erken tanı ve tedavi yöntemlerinin ve sağlığı koruyucu ve geliştirici önlemlerin artması, sağlığı geliştirmeye yönelik hizmetlerin artması ile birlikte dünyada yaşlı nüfus oranı giderek artmaktadır (1). Dünya genelinde her geçen ay yaklaşık 800 bin kişi yaşlılığa adım attığı belirtilmekte ve (2) dünyada 2025 yılında 800 milyondan fazla yaşlı insanın olacağı tahmin edilmektedir (3). Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre, toplumun %7.1'ini 65 yaş ve üstü bireyler oluşturmaktadır (4). Bu oranın 2025 yılında %9.9'a yükseleceği tahmin edilmektedir (5).

Yaşlı popülasyonun artması gelişmekte olan ülkelerin en komplike sorunlarından biri haline gelmiştir. Yaşlı nüfusun hızla artması ile uzun yaşamın getirdiği yalnızlık, yoksulluk, özürlülük, kronik hastalıklar, bakım ve destek gereksinimi; yaşlı sorunları ve yaşlılık hizmetlerinin tüm yönleri ile yeniden ele alınmasını gündeme getirmiştir (6). Yaşlanma ile birlikte ortaya çıkan olumsuz durumlardan biri de "yaşlı ayrımcılığı"dır (7). Yaşlı ayrımcılığı terimini gerontolog Robert Butler; ırk ayrımcılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi eyleme dönüşebilen bir ideoloji türü olarak tanımlamıştır (1). Yaşlı bireylere karşı tutumlar toplumdan topluma değişebildiği gibi yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi çeşitli faktörlerinde bu tutumları etkileyebileceği bilinmektedir. Türk toplumunun geleneksel yapısında yaşlı bireyler genellikle aileleri ile birlikte yaşamakta, çoğunlukla ölene kadar çocuklarının yanında kalmakta ve çok ciddi hastalığı veya yetersizliği olmadığı sürece yaşlının bakımları ailesi tarafından gerçekleştirilmektedir (8). Türk kültüründe, yaşlıya saygı, yaşlının sözünü dinleme ve sahip çıkma geleneksel ve değişmez bir beklenti iken; yaşlının toplum içindeki statüsü ve saygınlığı günümüzde değişmektedir. Birçok insan, yaşlıları zayıf, hasta ve dünyada topluma çok az katkı yapan insanlar olarak algılamakta, sinema,

televizyon, reklamlar ve diğer medya kuruluşlarında da yaşlı insanların tanımı bu şekilde yapılmaktadır. Bu duruma, yaşlılık/yaşlanma sürecinin kişiler tarafından yetersiz ve eksik algılanmasının katkıda bulunabileceği ve yaşlının bilgi, deneyim, inanç ve motivasyonun da bu algılamaları etkileyebileceği belirtilmektedir (5).

Toplumun sosyokültürel yapısı, tutum ve davranışlarındaki değişikliklerin yanında bireylerin ve toplumun yaşlılığı algılayışı, yaşlıya karşı tutumu, yaşlıya sunulan sağlık hizmetlerine de yansımaktadır (7). Yaşlanmayla birlikte, yalnızlık, fonksiyonel yetersizlik, kronik hastalıklar ve geriatric semptomlar (inkontinans, yeme bozuklukları, demans, ilaç kullanım hataları) gibi sorunların ve sağlık bakımına yönelik gereksinimlerin artmasıyla birlikte, yaşlıların sağlık bakım personeli ile karşılaşma sıklığı da artabilmektedir. Sağlık personelinin yaşlı bakımı ile ilgili tutumu, eğitimi ve bilgisi, yaşlıya vereceği bakımın kalitesini etkileyebilmektedir. Yaşlı bireylere karşı olumsuz tutumların, sağlık bakımı veren meslek elemanları tarafından benimsendiği (9,10) ve hemşirelerin büyük bir bölümünün yaşlı hastalar yerine genç hastalarla çalışmayı tercih ettikleri belirlenmiştir (3). Genellikle yaşlılar, sağlık bakım hizmeti veren kurumlar ve sağlık çalışanları tarafından yatak işgal eden, uzun süre hastanede yatışı gereken, hastanenin etkinliğini azaltan ve tedavi edilemedikleri için de sağlık sisteminde başarısızlık olarak nitelendirilen bir grup olarak tanımlanmaktadır (24). Yaşlı bireylerin yakınmalarının ihmal edilmesi, sağlıkları ve hayatlarıyla ilgili aktif karar almalarının engellenmesi, sağlık durumu ve tedaviyle ilgili yetersiz bilgi verilmesi, gereksiz fiziksel kısıtlanmaların yapılması yaşlılara karşı belirlenen olumsuz tutumlardan bazılarıdır (11).Yapılan bazı çalışmalarda ise, sağlık çalışanlarının yaşlılara karşı olumlu tutumlara sahip oldukları da saptanmıştır (12, 13). Hemşirelerin yaşlıya yönelik duygularının, düşüncelerinin ve tutumlarının verdikleri bakı-

mın kalitesini etkileyebileceği, hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının pozitif yönde olmasının hemşirelik bakımının kalitesini arttıracacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma, hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarını ve etkileyen faktörlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini bir üniversite hastanesinde çalışan hemşireler oluşturmuştur. Araştırmada evrenin hepsine ulaşılmaya çalışılmış ve örneklem seçimine gidilmemiştir. Araştırma kapsamında yer alan 146 hemşireden, verilerinin toplandığı süre içinde hastaneden çalışan toplam 135 hemşireye ulaşılmıştır. Sağlık problemi, gebelik izni gibi nedenlerden dolayı 11 hemşireye ulaşılamadığı için araştırmaya dahil edilememiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma sadece bir üniversite hastanesinde gerçekleştirildiği için çalışma sonuçlarının sadece bu gruba genellenebilir olması araştırmanın sınırlılığıdır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın yapılabilmesi için Üniversitenin etik kurulundan gerekli izinler alınmıştır. Araştırmanın yapılacağı hastaneden de gerekli olan yazılı izinler alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden hemşirelere araştırmanın amacı ve içeriği ile ilgili gerekli bilgiler verildikten sonra, araştırmaya katılmayı kabul edip etmediği sorularak sözlü izinleri alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Veriler araştırmacılar tarafından hemşirelerle yüzyüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında, hemşirelere ait sosyodemografik özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni durumu, çalışma süresi, çalıştığı bölüm, eğitim durumu, aile yapısı) ve yaşlılarla ilgili görüş ve deneyimlerini (yaşlıları ziyaret sıklığı, huzurevinde kalan tanıdığı, yaşlılara bakım verirken yaşadığı duygular) içeren 15 soruluk bir form ve hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarını belirlemek amacıyla geliştirilen, “Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği” kullanıldı. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Erdemir ve ark. (5) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach alpha değeri 0.84, olumsuz maddeler için 0.79 ve olumlu maddeler için 0.77 olarak hesaplanmıştır. Ölçek 17 olumlu ve 17 olumsuz madde olmak üzere toplam 34 maddeden oluşan iki boyutlu bir ölçek aracı olup, kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, biraz katılmıyorum, biraz katılıyorum, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde 6’ lı likert tipindedir. Tek numaralı sorular negatif ifade, çift numaralı sorular ise pozitif ifade içermektedir. Ölçeğin yapısı nedeniyle negatif ifadeler sağdan sola 6- 5- 4- 3- 2- 1, pozitif ifadeler ise; soldan sağa 1- 2- 3- 4- 5- 6 şeklinde puanlanmaktadır. Tüm maddelerden elde edilen puanlar toplanarak, toplam puana ulaşılmaktadır. Olumsuz tutumları gösteren ifadelerin puanlaması tersten hesaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan aralığı 34-204’dür. Ölçekten yüksek puan alınması yaşlıya karşı pozitif tutumu, düşük puan alınması ise, yaşlıya karşı negatif tutumu göstermektedir. Ölçekten alınan puanın 102 olması ise, yaşlıya karşı nötr tutum sergilendiğini göstermektedir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin değerlendirilmesinde SPSS 15.0 istatistik programı kullanıldı. Verilerin istatistiksel analizinde, Tek Yönlü Varyans Analizi, t- testi, sayı yüzde dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri hesaplandı.

BULGULAR

Hemşirelerin yaş ortalaması 28.32 ± 7.45 olup, %90.4'ü kadın ve %51.9'u bekadır. Hemşirelerin %48.1'i sağlık meslek lisesi ve %39.3'ü lisans mezunu olup, %30.4'ü 1 yıl ve daha az süredir ve %25.9'u ise 10 yıl ve daha fazla süredir hemşire olarak çalışmaktadır. Araştırmaya katılan hemşirelerin %40'ı serviste, %31.9'u yoğun bakım ünitesinde ve %16.3'ü acil serviste çalışmaktadır. Hemşirelerin %44.4'ü eşi ve çocukları ile birlikte, %33.3'ü anne ve babası ile birlikte yaşamaktadır. Çalışmamızda hemşirelerin %87.4'ü birlikte yaşadığı herhangi bir yaşlının olmadığı, %12.6'sının büyükanne ve dedesi ile birlikte yaşadığı saptanmıştır. Hemşirelerin çok az bir kısmı (%8.1) bakımından sorumlu olduğu bir yaşlının (büyükanne/dede) olduğunu, %25.9'u yaşlı akrabalarını ayda 1-2 defa ziyarete gittiğini belirtirken, %81.5'i huzurevlerine ziyarete hiç gitmediklerini ifade etmiştir. Yaşlılara bakım verirken neler hissediyorsunuz sorusuna hemşirelerin büyük bir çoğunluğu (%65.9) yaşlı hastaya bakım verirken her zaman mutlu olduğunu, %29.6'sı ise bazen mutlu olduğunu, hemşirelerin %75.6'sı yaşlı hastalara bakım verirken sinirlenmediğini belirtmiştir. Hemşirelerin yarısından fazlası (%63.8) kendisinin yaşlanma sürecini düşündükçe korktuğunu ifade etti.

Hemşirelerin Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçeği toplam puan ortalamasının

129.01 ± 13.91 (min: 104.00, max: 176.00) olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda, hemşirelerin cinsiyet ($p=0.07$), eğitim ($p=0.97$), çalışma yılı ($p=0.28$), çalıştığı servis ($p=0.17$), birlikte yaşadığı kişiler ($p=0.07$), bakımından sorumlu olduğu yaşlı ($p=0.06$), huzurevini ziyaret sıklığı ($p=0.06$), yaşlı bir bireyi ziyaret sıklığı ($p=0.87$) ve kendi yaşlanma sürecini düşündükçe korku yaşamaması ($p=0.38$) ile Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçeği toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı (Tablo 1). Hemşirelerin yaşlı hastalara bakım verirken mutlu olma ($p=0.01$) ve yaşlı hastalara bakım verirken sinirlenme ($p=0.00$) durumu ile Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçeği toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulundu (Tablo 1).

Tablo 1: Hemşirelerin Tanıtıcı Özellikleri ile Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum Ölçeği Toplam Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Hemşirelerin tanıtıcı özellikleri	n	$\bar{X}$	SS	Analizler
Cinsiyet				
Kadın	122	128.87	13.53	t= -.351 p= .72
Erkek	13	130.30	17.67	
Eğitim				
Lisans	53	129.20	13.81	F=.023 p=.97
Önlisans	17	129.41	13.58	
SML	65	128.75	14.28	
Çalışma süresi/ yıl				
1 yıl ve daha az	41	127.12	13.62	F=1.284 p=.28
2-5	31	126.48	13.56	
6-9	28	131.07	15.14	
10 yıl ve üzeri	35	131.82	13.36	
Çalıştığı birim				
Klinik (dahiliye/cerrahi)	54	127.81	10.78	F=1.667 p=.17
Genel yoğun bakım	43	131.44	14.28	
Ameliyathane	16	132.56	21.26	
Acil	22	124.63	12.85	
Bakımından sorumlu olduğu yaşlı				
Var	11	131.00	14.44	t= .492 p= .62
Yok	124	128.83	13.91	
Huzurevini ziyaret etme				
Evet	25	133.72	15.50	t= 1.89 p= .06
Hayır	110	127.94	13.37	
Bakım verirken sinirlenme durumu				
Evet	5	114.60	8.38	F=6.851 p=.001
Hayır	102	131.26	14.41	
Bazen	28	123.39	9.09	
Bakım verirken mutlu olma durumu				
Evet	89	131.46	14.04	F=4.466 p=.013
Hayır	6	120.83	21.29	
Bazen	40	124.80	10.95	

TARTIŞMA

Yaşlılık döneminin üretken, sağlıklı ve kaliteli geçirilmesinde yaşlının içinde bulunduğu çevrenin ve birlikte yaşadığı insanların rolü önemlidir. Bu nedenle yaşlının çevresini oluşturan insanların yaşlılara karşı pozitif tutum içinde olmaları gerekmektedir. Toplumumuzda yaşlılar aileleri veya çocukları tarafından ölene kadar bakılmakta ve herhangi bir huzurevine veya yaşlı bakım evlerine gönderilmemektedir. Aileler sadece yaşlı birey ciddi hastalık veya yetersizlik yaşadığı zaman, daha iyi hizmet alabilmek amacıyla sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadır. Ortalama yaşam süresinin uzaması ve yaşlıların genel popülasyon içindeki oranlarının artması ile birlikte sağlık problemleri ve yetersizliklerde de artış görülmektedir. Sağlık personelinin, özellikle bakımdan sorumlu olan hemşirelerin yaşlı bireylere karşı olumsuz ön yargı, değer, inanç ve tutumları yaşlı bireylere verilen bakımın kalitesine yansımaktadır (19).

Çalışmamızda hemşirelerin Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçek puan ortalamaları (129.01 ± 13.91) düşük düzeyde pozitif bulunmuştur. Hemşirelerin yaşlılara karşı tutumu ile ilgili yapılan çalışmalarda da farklı sonuçlar elde edilmiştir. Adıbelli ve Kılıç (2013) tarafından hemşirelerle yapılan bir çalışmada Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçeği kullanılarak toplam puan ortalaması 98.83 ± 11.19 olarak belirtilmiştir. Mellor ve ark. (13) tarafından hemşirelerin yaşlı bireylere karşı tutumlarını değerlendirmek için yapılan çalışmada ölçek puan ortalamasının 173 ± 19.18 olduğu belirtilmiştir. Liu ve ark. (14) tarafından 25 çalışma incelenerek yapılan sistematik bir incelemede 2000 yılından bu yana yaşlılara yönelik pozitif tutumun gittikçe azaldığı saptanmıştır. Courtney ve ark. (15) tarafından yapılan literatür çalışmasında, hemşirelerin yaşlılara karşı pozitif tutumlarının yanında negatif tutumlarının da olduğunu tanımlanmıştır. Literatür sonuçları bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir.

Çalışmamızda hemşirelerin yaş ve çalışma süresi ile Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçek toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Yapılan birçok çalışmada yaşın, yaşlıya karşı tutumu etkilediği ve yaşın artması ile birlikte yaşlılara karşı pozitif tutumların arttığı saptanmıştır (16-18). Ünal ve ark. (19)'nın çalışmasında yaş, geriatri hastanesinde çalışma süresi ve meslekte çalışma süresi ile yaşlılara karşı tutum ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir. Çalışmamızda cinsiyet ile Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçek toplam puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır. Tutumlar üzerine cinsiyetin etkisinin olduğu çalışmaların yanında cinsiyetin tutumlar üzerine etkisinin olmadığını bildiren çalışmalarda bulunmaktadır (19). Yapılan çalışmalarda, yaşlılara karşı kadınların, erkeklere oranla daha pozitif tutum sergiledikleri belirtilmiştir (17,20,21). Başka çalışmalarda ise, cinsiyetler arasında yaşlı tutumu ile ilgili farklılığın bulunmadığı belirtilmiştir (8,11,22). Çalışmamızda hemşirelerin çok az bir kısmının erkek olması nedeniyle ölçek toplam puanı arasında cinsiyetler arasında fark olmadığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda istatistiksel olarak anlamlı olmasa da, hemşirelerin ölçekten aldığı toplam puan ortalaması, eğitim düzeyi arttıkça artmıştır. Gallagher ve ark. (10) çalışmasında, hemşirelerin eğitim düzeyi arttıkça yaşlılara karşı tutumlarının daha pozitif olduğunu ancak bu sonucun istatistiksel olarak anlamlı olmadığını belirtmiştir. Çalışmalardaki bu sonuçların anlamlı olmaması tutum ile eğitim ilişkisinin karmaşık bir yapıya sahip olması ile ilişkilendirilmiştir. Bakım gereksinimlerinin eğitimle anlaşılması garanti değildir çünkü eğitim kişisel kazanımlardan oluşmaktadır. Farklı bir çalışmada ise, hemşirelerin eğitim durumlarının yaşlıya karşı tutumu etkilediği ve hemşirelerin büyük bir çoğunluğu da (%80) yaşlıya yeterli

bakım verebilmek ve pozitif tutum sergilemek için yaşlılıkla ilgili özel eğitimlerin verilmesi gerektiğini belirtmiştir (23). Kulakçı (24) hemşirelik lisans birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlılık ile ilgili düşünce ve görüşleri ile ilgili yaptığı bir çalışmada, dördüncü sınıf öğrencilerinin birinci sınıf öğrencilerine göre yaşlılığa yönelik daha olumlu düşünce ve görüşlere sahip olduğunu, bu durumun dördüncü sınıf öğrencilerinin ileri yaşta olmasından ve eğitim düzeylerinin artmasından kaynaklanabileceği belirtilmiştir. Hemşirelik eğitim programlarında yaşlılıkla ilgili derslerin yer almasının yaşlıya karşı olan pozitif tutumu arttırdığı da belirtilmektedir (25). Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda eğitim düzeyi arttıkça yaşlıya karşı pozitif tutumun önemli ölçüde arttığı saptanmıştır (11,15).

Araştırmaya katılan hemşirelerin büyük bir çoğunluğu birlikte yaşadığı bir yaşlının olmadığını, çok az bir kısmı ise bakımından sorumlu bir yaşlının olduğunu belirtmiştir. Ayrıca hemşirelerin çoğunun yaşlı akrabalarını çok az ziyarete gittiklerini ve büyük bir çoğunluğunun huzurevinde yaşayan yaşlıları ziyarete gitmedikleri saptanmıştır. Bu faktörlerin ölçekten alınan puanları daha düşük yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Kişinin kendi ailesinden yaşlı birinin yaşadıklarına şahit olması, ihtiyaçlarını ve beklentilerini gözlemlemesi yaşlı hakkında bilinçlenmeyi beraberinde getirmekte ve profesyonel hayatında da bu bilinçle hareket etmesini sağlayabilmektedir (19). Öğrencilerin yaşlılara karşı tutumları ile ilgili yapılan bir çalışmada, iş nedeniyle veya gönüllü olarak yaşlılara bakım verenlerin vermeyenlere göre yaşlılara karşı daha pozitif tutum içinde oldukları saptanmıştır (20). Literatürde yapılan her dört çalışmadan ikisinde yaşlıya bakım vermenin ve yaşlı ile birlikte yaşamının yaşlıya karşı pozitif tutumları arttıracığı saptanmıştır (17, 26). Yapılan bir çalışmada geniş aile yapısına sahip olan sağlık çalışanlarının yaşlı ayrımcılığı tutum ölçe-

ğinden aldıkları puan ortalamaları, çekirdek aile yapısına sahip olan sağlık çalışanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Aynı çalışmada yaşamının herhangi bir döneminde aile içinde yaşlı ile birlikte yaşayan sağlık çalışanlarının yaşlıya yönelik olumlu ayrımcılık puan ortalamalarının yaşamayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirtilmiştir (19).

Yaşlılara bakım verirken neler hissediyorsunuz sorusuna hemşirelerin büyük bir çoğunluğu mutlu olduğunu ve yaşlı hastalara bakım verirken sinirlenmediğini belirtmiştir. Hemşirelerin yaşlı hastalara bakım verirken yaşadığı duygular ile (mutlu olma ve sinirlenme) ölçek toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Yaşlı bireye bakım vermekten mutlu olduğunu belirten hemşirelerin ölçekten aldığı puan ortalamasının arttığı saptanmıştır. Benzer şekilde yaşlı bireye bakım verirken korktuğunu ve sinirlendiğini belirten hemşirelerin ölçekten aldığı puan ortalamalarının ise azaldığı saptanmıştır. Oyetunde ve ark. (23) tarafından yapılan çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiş, araştırmaya katılan hemşirelerin büyük bir çoğunluğunun yaşlıya bakım verirken kendilerini iyi hissettikleri belirlenmiştir. Bu sonuçlar hemşirelerin yaşlıya karşı tutumunun hemşirelik bakımını ve bakımın kalitesini doğrudan etkilediğinin göstergesi olarak düşünülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının düşük düzeyde pozitif olduğu saptanmıştır. Hemşirelerin yaşlı hastalara bakım verirken mutlu olma ve yaşlı hastalara bakım verirken sinirlenme durumu ile Kogan Yaşlılara Yönelik Tutum ölçeği toplam puanı arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Yaşlılığa bağlı fiziksel ve psikolojik sağlık problemleri nedeniyle hastanede tedavi gören yaşlıların bakımından sorumlu olan hemşirelerin bilinçlendirilmesi, farkındalığın artırılması, pozitif tutum geliştirmeye yönelik eğitimlerin verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Lisans düzeyinde hemşirelik eğitim programlarına geriatrik hasta bakımı ile ilgili derslerin eklenmesi, hemşirelerin yaşlı bakımı/ sağlığı ile ilgili sempozyum, panel ve kongrelere katılımlarının teşvik edilmesi, hemşirelerin yaşlılara karşı tutumlarının pozitif yönde geliştirilmesi için önemlidir.

Çalışmanın daha büyük örneklem gruplarında, farklı hastanelerde ve farklı servislerde çalışan hemşireler dahil edilerek yapılması ve yaşlılara karşı pozitif tutumu geliştirmek amacıyla hemşirelere yönelik hizmet içi eğitim programlarının planlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Yılmaz E, Özkan S. Hemşirelik öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi* 2010;3(2): 35-53.
2. Maggi S, Steel K. Planning home care services: which data do we need? *Archives of Gerontology and Geriatrics* 1996;22-23(8):493-498.
3. Duyan V, Gelbal S. Yaşlılara yönelik tutum ölçeğinin bir grup üniversite öğrencisi üzerinde Türkçeye uyarlama çalışması. *Turkish Journal of Geriatrics* 2013;16(2):202-209.
4. TUIK, 2009 TUIK, 2009. (Türkiye İstatistik Kurumu) (Turkish Statistical Institute). Erişim: 01 Ocak 2015, http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=39&ust_id=11
5. Erdemir F, Kav S, Çıtak Akgün E, Hanoğlu Z, Karahan A. A Turkish version of kogan's attitude toward older people (KAOP) scale: reliability and validity assessment. *Archives of Gerontology and Geriatrics* 2011;52:162-165.
6. Gökçe-Kutsal Y. Yaşlanan dünyanın yaşlanan insanları, 65 yaş üzeri yaşam rehberi, 1. Baskı. İstanbul: Meditime Ltd. Şti; 2006;36-42.
7. Akdemir N, Çınar Fİ, Görgülü Ü. Perception of old age and discrimination of the elderly. *Turkish Journal of Geriatrics* 2007;10(4):215-222.
8. Cankurtaran M, Halil M, Ulger Z, Dağlı N, Karaca B, Ariogul S. Influence of medical education on students' attitudes towards the elderly. *Journal of the National Medical Association* 2006;98(9): 2006.
9. McLafferty I, Morrison F. Attitudes towards hospitalized older adults. *Journal of Advanced Nursing* 2004;47(4): 446-53.
10. Gallagher S, Bennett KM, Halford JC. A comparison of acute and long-term health-care personnel's attitudes towards older adults. *International Journal of Nursing Practice* 2006;12: 273-279.
11. Doherty M, Mitchell EA, O'Neill S. Attitudes of health care workers towards older people in a rural population: A survey using the Kogan Scale. *Nursing Research and Practice* 2011; Article ID 352627: 1-7.
12. Kang Y, Moyle W, Venturato L. Korean nurses' attitudes towards older people with dementia in acute care setting. *In-*

- ternational Journal of Older People Nursing 2011;6(2):143-152.
13. Mellor P, Chew D, Greenhill J. Nurses' attitudes toward elderly people and knowledge of gerontologi care in a mult-purpose health service (MPHS). Australian Journal of Advanced Nursing 2007;24(4):37-41.
 14. Liu YE, Norman IJ, While AE. Nurses' attitudes towards older people: A systematic review. International Journal of Nursing Studies 2013;50(9):1271-1282.
 15. Courtney M, Tong S, Walsh A. Acute-care nurse's attitudes toward older patients: a literature review. International Journal of Nursing Practice 2000;6(2): 62-69.
 16. McCracken A, Fitzwater E, Lockwood M, Bjork T. Comparison of nursing students' attitudes toward the elderly in Norway and the United States. Educational Gerontology 1995;21:167-180.
 17. Hweidi IM, Al-Hassan MA. Jordanian nurses' attitudes towards older patients in the acute setting. International Nursing Review 2005;52(3):225-232.
 18. Söderhamn O, Lindercrona C, Gustavsson SM. Attitudes toward older people among nursing students and registered nurses in Sweden. Nursing Education Today 2001;21:225-229.
 19. Ünal D, Soyuer F, Elmalı F. Geriatri merkezi çalışanlarında yaşlı tutumunun değerlendirilmesi. Kafkas Journal Medical Science 2012;2(3):115-120.
 20. Adıbelli D, Kılıç D. Difficulties experienced by nurses in older patient care and their attitudes toward the older patient. Nurse Education Today 2013;33, 1074-1078.
 21. Wang CC, Liao WC, Kao MC, Chen YJ, Lee MC, Lee MF, Yen CH. Taiwanese medical and nursing student interest levels in and attitudes towards geriatrics. Annals of Academy of Medicine, Singapore 2009;38(3):230-236.
 22. Soyuer F, Ünal D, Güleser N et al. Sağlık meslek yüksekokulu öğrencilerinin yaşlı ayrımcılığına ilişkin tutumları ve bu tutumların bazı demografik değişikliklerle ilişkisi. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi 2010;3(2):20-25.
 23. Oyetunde MO, Ojo OO, Ojewale LY. Nurses' attitude towards the care of the elderly: Implications for nursing training. Journal of Nursing Education and Practice 2013;3(7):150-158.
 24. Kulakçı H. Hemşirelik lisans programı birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşlılık ve yaşlanmaya ilişkin düşüncelerinin ve görüşlerinin değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2010; 3(1):15-22.
 25. Cozort RW. Student nurses' attitudes regarding older adults: strategies for fostering improvement through academia. Teaching and Learning in Nursing 2008;3(1):21-25.
 26. Wu LL. A crosssectional survey of student nurses' attitudes and knowledge about older people. Chinese Journal of Gerontology 2011;31(5):848-850.
16. Ulusal İç Hastalıkları Kongresi, 15-19 Ekim 2014 Antalya poster bildirisi olarak sunulmuştur.